

Лексічныя нормы

§ 23. Ужыванне слова ў адпаведнасці з яго лексічным значэннем, адрозненне мнагазначных слоў і амонімаў

181. Прачытайце тэкст.

Слова з’яўляецца асноўнай адзінкай мовы. З дапамогай слоў называюцца ўсе шматлікія з’явы і прадметы навакольнага асяроддзя, іх прыметы, дзеянні, стан. Ад дакладнасці ўжывання слоў у маўленні залежаць правільнасць перадачы інфармацыі і ўзаемаразуменне паміж слухачамі (чытачамі).

Лексічныя нормы характарызуюцца тым, што яны адносна свабодныя. Так, у мастацкім стылі могуць ужывацца, калі гэтага вымагае сітуацыя маўлення, дыялектныя, прастамоўныя, нават жаргонныя словы, якія недапушчальныя ў навуковым і афіцыйным стылях. Не з’яўляецца парушэннем нормы выкарыстанне прастамоўнай лексікі ў гутарковым стылі, бо яна не супярэчыць нязмушаным абставінам маўлення. Выбар слова нярэдка абумоўлены не нормай, а мэтазгоднасцю. Можна сказаць, што **лексічная норма** — гэта правільна выбранае і да месца выкарыстанае слова ў яго агульнавядомым значэнні. Няправільны выбар слова і яго ўжыванне з неўласцівым значэннем прыводзіць да ўзнікнення **маўленчых (лексічных) памылак**.

Задайце ўдакладняльныя пытанні па змесце тэксту і адкажыце на іх.

182. Вызначце, якія са слоў не адпавядаюць прыведзеным лексічным значэнням.

1. Трыбуна — узвышэнне для выступлення прамоўцы. 2. Крыжачок — беларускі народны танец. 3. Саларый — месца, дзе здабываюць соль. 4. Канфлікт — сутыкненне розных бакоў, поглядаў, сіл. 5. Спрынт — бег, плаванне і інш. на кароткія дыстанцыі. 6. Трылогія — пяць літаратурных або музычных твораў аднаго аўтара, аб’яднаных агульнай ідэяй. 7. Тэле^{сл}мост — тэлевізійная сустрэча

§ 0–23

§ 1–23

§ 2–23

§ 3–23

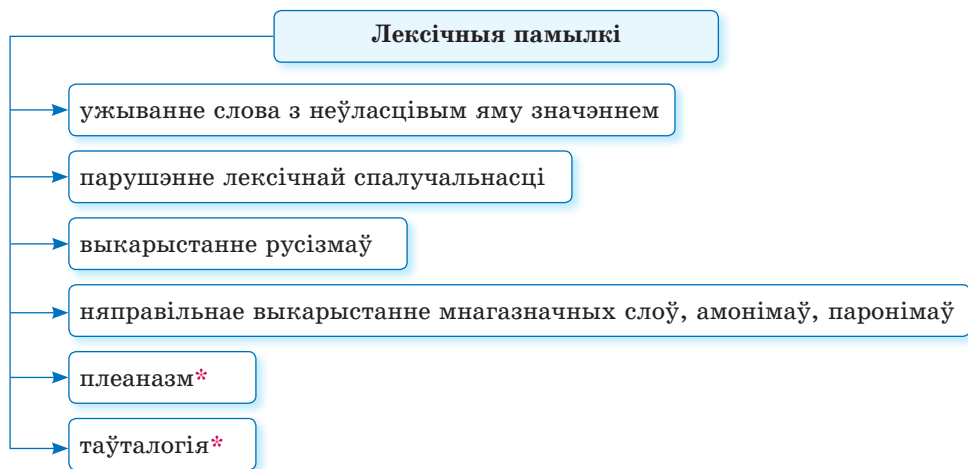

§ 4–23

на далёкія адлегласці пры дапамозе касмічных устаноў, прыбораў. 8. Кашалот — буйное млекакормячае атрада кітоў. 9. Кастрычнік — дзявяты месяц каляндарнага года.

183. Прачытайце схему. З апорай на яе вызначце, якія памылкі дапушчаны ў сказах. Выпраўце іх і запішыце правільныя сказы.

1. Недзе высока ў небе звінеў тоненькі галасок, як быццам нехта нябачны гуляў на флейце. 2. Добра падумаўшы, Зося зрабіла правільны вынік: грошы трэба здаць у міліцыю. 3. Дзеці пазіраюць на свет шырока расчыненымі вачыма. 4. Васіль з Ганнай стаялі моўчкі без слоў. 5. Шмат твораў стварыў Якуб Колас для дзяцей. 6. Потым быў шпіталь, амуніцыя адной нагі і хвіліны душэўнай слабасці. 7. На першым пасяджэнні быў прыняты і статус таварыства аматараў музыкі.

184. Слова могуць мець адно або некалькі лексічных значэнняў. Адпаведна выдзяляюцца адназначныя і мнагазначныя словы.

Запішыце мнагазначныя словы паводле прыведзеных значэнняў.

1. Падземная^с частка расліны, пры дапамозе якой яна замацоўваецца ў зямлі і атрымлівае пажыўныя рэчывы; частка воласа, зуб, пазногця, якая знаходзіцца ў целе; асноўная частка слова (без суфіксаў і прыставак).

2. Зямля з усім, што на ёй існуе; усё жывое, усё навакольнае; свет; чалавечая супольнасць, аб'яднаная пэўным грамадскім ладам, культурнымі і грамадска-гістарычнымі адзнакамі.

3. Упрыгожанне з кветак або галінак, сплеченых у кружок; нанізаныя на нітку грыбы, пацеркі і пад.; рад бярвёнаў зруба.

4. Памяншальна-ласкальнае ад слова «конь»; востры верхні край, грэбень страхі; любімая тэма размовы, любімы занятак каго-небудзь.

5. Частка нагі, дзе злучаюцца бядровая і галёначная косці; частка чаго-небудзь сагнутага, непрамога ад аднаго згібу або павароту да другога; асобная частка, закончаны матыў у музычным творы; пакаленне ў радаслоўнай.

Мнагазначныя словы патрэбна адрозніваць ад амонімаў. **Амонімы** — словы з розным лексічным значэннем, яны не маюць паміж сабой сэнсавай сувязі (як мнагазначныя словы), таму і ў слоўніках падаюцца ў розных артыкулах.

Пры адрозненні амонімаў ад мнагазначных слоў трэба вызначыць, ці ёсць паміж значэннямі сэнсавая сувязь. Калі яна назіраецца, перад намі мнагазначнае слова, калі не — амонімы.

185. Знайдзіце ў тлумачальным слоўніку прыклады амонімаў і мнагазначных слоў. Раскажыце, як яны падаюцца ў слоўніковых артыкулах.

186. Вызначце, якія з выдзеленых слоў у прыведзеных парах з'яўляюцца амонімамі, а якія — мнагазначнымі.

- 1) **Правіць** краінай — **правіць** коньмі;
- 2) абрад памінавання продкаў **Дзяды** — расліна **дзяды**;
- 3) **вастрыё** штыка — **вастрыё** сатыры;
- 4) прыгожы **від** на мора — **рэдка** **від** птушак;
- 5) рэчка **высахла** — дзяўчына **высахла** ад перажыванняў;
- 6) гераічная **быліна** — адна **быліна** пры дарозе хісталася ад ветру;
- 7) музычная **нота** «до» — **нота** пратэсту.

187. Прачытайце верш. На якой моўнай з'яве заснаваны жарт?

Прыйшоў рагач.
— Завуць вас як?
Адказвае спакойна:
— Як.

Р. Барадулін.

У якім значэнні (прыслоўя, злучніка ці часціцы) ужываецца слова *як* у пыталым сказе?

Раскрыце значэнне слова *рагач*. Якім спосабам яно ўтворана?

Складзіце і запішыце слоўнікавыя артыкулы слова *як*.

188. Раскрыце значэнні міжмоўных амонімаў.

Гонар (беларуск.) — гонор (руск.), гасцінная (беларуск.) — гостиная (руск.), гусеніца (беларуск.) — гусеница (руск.), дараваць (беларуск.) — даровать (руск.), дзіўны (беларуск.) — дивный (руск.), месяц (беларуск.) — месяц (руск.), нагадаць (беларуск.) — нагадать (руск.), наказаць (беларуск.) — наказать (руск.), мір (беларуск.) — мир (руск.), згубіць (беларуск.) — сгубить (руск.), трус (беларуск.) — трус (руск.).

Разгледзьце фотаздымкі. Якія міжмоўныя амонімы яны ілюструюць? Складзіце сказы з беларускімі словамі. Сказы запішыце. Якія словы адпавядаюць ім у рускай мове?

189. Прачытайце тэкст. Спішыце абзац, у якім падаецца рэцэпт гатавання мараканскага чаю. Раскрыце дужкі, устаўце прапушчаныя літары, пастаўце неабходныя знакі прыпынку.

Мараканскі чай

У мараканскім кафэ гучаць мяккія, пяшчотныя мелодыі. Музыканты ў круглых шапачках — фесках — сядзяць пасярод невялікага памяшкання. Вакол нізенькія сталікі і канапкі на трох-чатырох чалавек.

На сценах вісяць старажытныя арабскія стрэльбы з даўжэзнымі стваламі і перламутравымі інкрустацыямі на прыкладках, крывыя шаблі, кінжалы, гліняныя і драўляныя блюда.

Афіцыянт у белым адзенні і чырвонай фесцы прыносіць невялікія вузкія шклянкі з зялёным чаем. У кожнай з іх — лісточкі мяты. Вельмі салодкі^Ф і духмяны, мараканскі чай прыемна ахалоджвае рот і горла.

Нам тлумачаць як трэба гатаваць чай па(?)мараканску. У медны чайнік засыпаецца зялёны чай і кладзецца столькі цукр.. колькі можа зм..сціцца ў чайнік.. . Усё гэта завар(?)ваецца і насто(?)ваецца. Потым у густы гарачы сіроп кладуць свежыя лісты мяты. Перад тым як наліць у шклянку ча.. туды так(сама) кладуць мяту. Пасля таго як выпіты першыя шклянкі у чайнік кладзецца новая порцыя цукр.. і новыя лісткі мяты наліваецца свежы вар. Чай больш не па(д/т)сыпаецца. У Марока зялёны чай прыгатава(н/нн)ы такім спосабам з(?)яўляецца любімым нацы..нальным напоем.

Мараканцы ў кафэ гучна сёрбаюць мятны чай і прыцмокваюць з вялікім задавальненнем. Мы п'ём з не меншай асалодай. Нам мараканскі чай спадабаўся (*Паводле В. Вольскага*).

У якіх значэннях ужыты ў тэксце назоўнік *чай*?

Для даведкі: *чай* — 1) *высушаныя і асобым спосабам апрацаваныя лісты вечназялёнага чайнага дрэва, на якіх настойваюць духмяны напітак*; 2) *гарачы напітак, настоены на лісці гэтай расліны*; 3) *працэс піцця такога напітку*.

Як адным словам беларусы называюць працэс піцця чаю?

Да якіх слоў — адназначных ці мнагазначных — адносіцца назоўнік *блюда* ў беларускай мове, слова *блюдо* ў рускай?

Як называюцца пары слоў тыпу *прыклад — прыклад, стрэльба — стральба*?

На аснове якога спосабу пераносу — метафары, метаніміі ці сінекдахі — узнікла новае значэнне ў назоўніка *шклянка* ў словазлучэнні *выпіты першыя шклянкі*?

● Выпішыце з тэксту назоўнікі і прыметнікі з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі. Абазначце суфіксы. Якія дадатковыя сэнсавыя адценні яны надаюць словам?

Этымалагічна слова *гарбата* паходзіць ад польскага *herbata*, а тое ў сваю чаргу — ад лацінскага *herba* 'зелле' і новалацінскага *thea* (ад кітайскага *tē* 'высушаныя лісты раслін сямейства чайных'). З улікам этымалагічнай даведкі вызначце, якое з прыведзеных тлумачэнняў лексічнага значэння слова *гарбата* з'яўляецца, на вашу думку, найбольш правільным. Абгрунтуйце сваё меркаванне.

1) Гарбата — тое, што і чай (*А. М. Булыка*).

2) Гарбата — чай, завараны на травах (*І. Р. Шкраба*).

Раскажыце пра вядомыя вам спосабы гатавання чаю.

190. Падрыхтуйце на аснове табліцы вуснае паведамленне пра лексіка-семантычныя катэгорыі слоў.

Лексіка-семантычныя катэгорыі слоў		
Амонімы (рознае значэнне, аднолькавае напісанне і вымаўленне)	лексічныя (належаць да адной часціны мовы)	<i>каса</i> 'прылада працы' — <i>каса</i> 'від прычоскі'
	амафоны (супадаюць у гучанні)	<i>код</i> ([кот]) — <i>кот</i> ; <i>казка</i> ([каска]) — <i>каска</i>
	амографы (супадаюць у напісанні)	<i>мукá</i> — <i>мў́ка</i> ; <i>парá</i> — <i>па́ра</i>
	амаформы (супадаюць у пэўных граматычных формах)	<i>піла́</i> (назоўнік і дзеяслоў у форме прошлага часу)

Лексіка-семантычныя катэгорыі слоў		
Сінонімы (розныя адценні значэння)	сэнсавыя (семантычныя) (адрозніваюцца адценнямі значэння)	<i>злосць, гнеў, абурэнне; рашуча, катэгарычна</i>
	стылістычныя (адрозніваюцца стылістычнай афарбоўкай)	<i>лёс, доля, наканаванасць, планіда</i>
	сэнсава-стылістычныя (адрозніваюцца адценнямі значэння і стылістычнай афарбоўкай)	<i>скардзіца, ныць, хныкаць</i>
	кантэкстуальныя (выступаюць у якасці сінонімаў толькі ў пэўным кантэксце)	<i>(рашучасць) слабе-ла, мякчэла, сціхала, нікла</i>
Антонімы (супрацьлеглае значэнне)	<i>дзень — ноч; высока — нізка; любіць — ненавідзець</i>	
Паронімы (рознае значэнне, падобнае вымаўленне і напісанне)	<i>пісьмовы — пісьменны; адрасат — адрасант; быць — біць</i>	

191. Прачытайце тэкст.

Вогнікі зніклі

Якуб Колас любіў маляўнічыя краявіды Пухаўшчыны. У 1935 годзе ён з сям'ёй летаваў у хаце лесніка Волеся Бранавіцкага.

У нядзельку завітала да Бранавіцкіх пляменніца Алена. Паклала на стол кавалачак сыру.

— Вось гасцінец вашаму Міколку прынесла.

Але Міколка да пачастунку нават не дакрануўся.

— Нядобрыцца яшчэ яму, — растлумачыла маці Вольга Сцяпанайна. — Праўда, пачуваецца лепш, чым учора. То ж, было, плямы ружовыя на цэле выступілі. Вусны вогнікам абсыпала. Да доктара трэба. А дзе ўзяць доктара ў нашай Загібельцы?

І расказала, як дапамог сыну Колас. Ён агледзеў Міколку, прасее-тое распытаў, а потым і кажа:

— Дайце мне рыдлёўку і палатняную торбачку. Пайдзіце па-пашукаю.

Пайшоў Колас на балота, накапаў там сушаніцы. Прамыў, апусціў у гладыш, заліў кіпенем. Праз гадзіны тры змазаў Міколкавы вусны змочанай у адвары ваткай. Пад вечар паўтарыў лячэнне. Вогнікі пад раніцу і зніклі. Як і не было іх.

Вольга Сцяпанаўна падзякавала Коласу і пацікавілася:

— Адкуль вы, Канстанцін Міхайлавіч, ведаеце, як немач выганыць з чалавека?

— У нашай сям’і дзеці часта хварэлі, — адказаў Колас. — Маці лячыла нас адварам траў. От і засталася тое з дзяцінства. Мята добра хворыя бронхі лечыць, крапіўка апетыт прыбаўляе. А калі сэрца баліць, трэба пустырнік заварыць. У вашым гародчыку, бачыў, шмат яго расце.

Праз тыдзень усе жыхары Загібелькі ведалі пра ўмельствы народнага доктара, які летаваў у Бранавіцкіх.^{сн} Калі хто ў вёсцы захварэе, то ішлі да Якуба Коласа.

У верасні пісьменнік пакідаў вёску — ад’язджаў у Мінск. Правесці яго прыйшлі ўсе жыхары Загібелькі (*С. Зубкоўскі*).

Раскрыйце сэнс слоў *летаваць, немач, нядобрыцца, пачувацца*.

Суаднясіце словы ў левым слупку з іх значэннямі ў правым.

1) вогнік (<i>разм.</i>)	а) ‘балотная лекавая расліна’
2) сушаніцы	б) ‘збан без ручкі’
3) гладыш	в) ‘хвароба, якая суправаджаецца высыпкай на твары, вуснах’

● Выпішыце з тэксту прыклады дзеясловаў у форме цяперашняга, прошлага і будучага часу.

● Знайдзіце ў апошнім абзацы назоўнік, які адпавядае наступным лексікаграматычным характарыстыкам: агульны, адушаўлены, асабовы, канкрэтны; мужчынскага роду, 2-га скланення; ужыты ў форме назоўнага склона адзіночнага ліку; у форме роднага склона адзіночнага ліку мае канчатак **-а**.

Раскажыце пра афармленне на пісьме дыялогу.

Раскажыце, як Якуб Колас лячыў Міколку. Назавіце травы, з дапамогай якіх у народзе лечыць хваробы бронхаў, сэрца, павышаюць апетыт.

Як называецца лячэнне травамі? Якія вы ведаеце спосабы такога лячэння? Раскажыце пра адзін з іх.

§ 24. Правілы выкарыстання сінонімаў, антонімаў, паронімаў

192. Прачытайце выказванні. Знайдзіце і выпішыце сінонімы, вызначце іх сэнсава-стылістычную ролю, ахарактарызуйце сферу ўжывання (пры неабходнасці карыстайцеся табліцай «Лексіка-семантычныя катэгорыі слоў» да практыкавання 190).

1. Вось людзі гавораць, што вясну да нас прыносяць ластаўкі. Пэўна, так яно і ёсць^ф у мясцінах, дзе не ведаюць антонаў. На Палессе ж, у палескую вёску, нясе вясну на сваіх магутных крылах бусел (*В. Казько*).

2. Ну, кажуць тыя кумы, як гэта ў нас бывае зімою, калі добра падзьме? Замець? Кудаса? Завіруха? Мяцеліца? Усё не так. А потым і схамянуліся: зі-ма-ве-я (*Я. Брыль*).

3. Прабегшы^с некалькі хат, Арцём завярнуў на агароды, шуснуў у жыта, адтуль разораю заламаў у вулачку і пасучыў проста да калодзежа... (*Я. Колас*)

4.

Дождж

Быў жа ён зусім малы,
А як стаў на ножкі,
Абабег усе вуглы,
Абскакаў дарожкі^ф.
Што гарэзніку гара,
Дрэвы, агароджа!
Выбег з нашага двара
І ўстаяць не можа.
Дыб, дыб, дыб —
І на сцяну,
Шлях далейшы сочыць,

У завулак сігануў,
На трамвай ускочыў.
На прыпынку святлафор
Лыпнуў грозна вокам.
Ён — з падножкі і папёр
Вуліцай шырокай.
Не зважае на агні,
Смаліць на чырвоны.
Калі хочаш — дагані,
Дзе там — не дагоніш!

В. Вітка.

193. Вызначце ў сінанімічных радах стылістычныя сінанімы. У якіх стылях маўлення яны могуць выкарыстоўвацца?

1. Ісці, ступаць, крочыць, маршыраваць, пхнуцца, дыбаць, сунуцца, валачыся, джгаць. 2. Бясплатна, дарэмна, дарма, дарам, на дармаўшчыну, за так. 3. Палёгка, уступка, паблагжа, ільгота, прывілея. 4. Лёс, доля, наканаванасць, планіда.

194. Падбярыце да прыметнікаў сінанімы. Абгрунтуйце сваё меркаванне.

Лёгкая сумка, лёгкая задача, лёгкі мороз, залаты характар, жалезная воля, свінцовы погляд, свінцовыя хмары, воўчы апетыт.

Звярніце ўвагу!

У мнагазначнага слова могуць быць розныя сінанімы, якія адносяцца да розных яго значэнняў: *жалезны характар — цвёрды, стойкі характар; жалезныя рукі — моцныя, дужыя рукі; жалезная логіка — строгая, правільная логіка.*

195. Дапішыце прыказкі, устаўляючы патрэбныя антонімы.

1. Любіш узяць — любі і ... 2. Добрае чуваць далёка, а ... яшчэ далей. 3. Ластаўка дзень пачынае, а салавей ... 4. Рыхтуй летам сані, а ... калёсы. 5. Згода збірае, а ... растрасе. 6. Блізка відаць, ды ... дыбаць. 7. Новых сяброў набывай, ды ... не забывай. 8. Лепш трошкі зрабіць, чым ... нагаварыць. 9. Лёгка пасварыцца, ... памірыцца.

Звярніце ўвагу!

Антонімы адносяцца да адной часціны мовы: гэта могуць быць назоўнікі (*ноч — дзень*); дзеясловы (*пачынаць — заканчваць*); прыметнікі (*высокі — нізкі*); прыслоўі (*далёка — блізка*). Кожнае значэнне мнагазначнага слова мае свае антонімы: *свежы хлеб — чэрствы хлеб; свежы след — даўні, учарашні след*.

196. Вызначце, якія пары слоў не з'яўляюцца антонімамі.

1. Вясёлы — сумны. 2. Наш — ваш. 3. Ты — вы. 4. Кароткі — доўгі. 5. Высокі — нізкі. 6. Ранак — вечар.

197. Падбярыце антонімы да прыметнікаў. Запішыце словазлучэнні парамі.

1. Злы сабака, злы час, злы мароз. 2. Пустое вядро, пустая размова. 3. Цесны абутак, цесныя адносіны.

198. Прачытайце тэкст. Раскажыце на яго аснове пра паронімы.

З дакладнасцю ўжывання слоў цесна звязана ўжыванне **паронімаў**, слоў адной часціны мовы з гукавым і структурным падабенствам, але з розным лексічным значэннем:

каменны — выраблены, пабудаваны з каменю (*каменны будынак*) і *камяністы* — пакрыты, усыпаны каменнем, з вялікай колькасцю камення (*камяністая дарога*);

эфектны — які стварае ўражанне, эфект, прыцягвае ўвагу (*эфектны ўчынак*) і *эфектыўны* — які прыводзіць да патрэбных вынікаў, дзейсны (*эфектыўны спосаб*).

Паколькі паронімы маюць гукавое і структурнае падабенства, то часта ў маўленні адно слова ўжываецца замест другога, што з'яўляецца прычынай маўленчых памылак. Каб іх пазбегнуць, трэба выкарыстоўваць словы з вядомым лексічным значэннем, а пры ўзнiкненні цяжкасцей звяртацца да тлумачальнага слоўніка або слоўніка паронімаў.

199. Прачытайце прыклады з рубрыкі «Дакладнасць маўлення». Абгрунтуйце наяўнасць узаемасувязі паміж культурай маўлення і правільным выкарыстаннем паронімаў.

АБАГУЛЬНІЦЬ — АБАГУЛІЦЬ

Абагу́льніць — выразіць у агульным палажэнні вынікі назіранняў над асобнымі фактамі, з’явамі: *абагульніць факты*.

Абагу́ліць — зрабіць асабістае, уласнае калектыўным, грамадскім: *абагуліць маёмасць*.

ДЗЕЙНЫ — ДЗЕЙСНЫ

Дзе́йны — надзвычай энергічны, актыўны: *дзеіны чалавек*.

Дзе́йсны — здольны актыўна ўздзейнічаць на што-небудзь: *дзеісныя меры*.

● Якія арфаграфічныя правілы ілюструюць прыведзеныя прыклады? Раскажыце гэтыя правілы, прывядзіце іншыя прыклады.

200. Растлумачце розніцу паміж словамі. Пры неабходнасці карыстайцеся тлумачальным слоўнікам або слоўнікам паронімаў.

Грамадскі — грамадзянскі, фантазія — фантастыка, чалавечы — чалавечны, ганаровы — ганарысты, рэальны — рэалістычны, пісьменны — пісьмовы, суседні — суседскі.

201. Знайдзіце памылкі ва ўжыванні паронімаў. Выправіце іх і запішыце правільныя сказы.

1. А зараз даводзяць, што яны [кратары] ад падзення метэораў!.. (А. Карпюк). 2. Па эфектыўнасці дзеянняў нашай авіяцыі гэты выпадак не мае прэтэндэнта ў ходзе Вялікай Айчыннай вайны («Звязда»). 3. Культывацыя толькі адной культуры, як вядома, прыводзіць да масавага размнажэння шкоднікаў («Звязда»). 4. Колькасная перавага коласаўскага слоўніка тлумачыцца тым, што ў ім шмат слоў дыялектных, мясцовых, абласных (ЛіМ).

202. Выканайце заданні. Пры ўзнікненні цяжкасцей можаце звярнуцца да рубрыкі «Дакладнасць маўлення», змешчанай ніжэй.

1. Вызначце, якія літары прапушчаны ў словах, і знайдзіце «лішнія».

Г..наровы, г..нарысты, г..нар, г..нарлівы, г..нарыцца.

2. Укажыце, як называюцца словы тыпу *ганарысты, ганаровы, ганарлівы*.

- а) Сінонімы;
- б) антонімы;
- в) паронімы;
- г) амонімы.

3. Укажыце, якое з прыведзеных слоў прапушчана ў сказе «Наша настаўніца ўзнагароджана ... граматай Міністэрства адукацыі». Растлумачце правапіс вялікай і малой літары ў словах.

- а) (*Г/г*)анарыстай;
- б) (*Г/г*)анаровай;
- в) (*Г/г*)анарлівай.

4. Як называецца байка Кандрата Крапівы, што пачынаецца наступнымі словамі: «Бывае, праўда вочы коле...»?

- а) «Ганаровы Парсюк»;
- б) «Ганарлівы Парсюк»;
- в) «Ганарысты Парсюк».

ГАНАРЛІВЫ — ГАНАРОВЫ — ГАНАРЫСТЫ

Ганарлівы — поўны гордасці, усведамлення сваёй важнасці, перавагі: *ганарлівая дзяўчына*.

Ганаровы — 1) які карыстаецца пашанай; пачэсны: *ганаровы госць*; 2) які даецца, прысвойваецца за вялікія заслугі: *ганаровае званне*; 3) выбраны ў знак высокай павагі, пашаны: *ганаровы прэзідыум*; 4) які з'яўляецца выражэннем гонару, праводзіцца ў знак павагі: *ганаровая вахта*.

Ганарысты — пагардлівы, пыхлівы; фанабэрысты: *ганарысты чалавек*.

§ 24–1

203. Спішыце тэкст, устаўляючы прапушчаныя літары і выбіраючы з дужак неабходныя словы. Абгрунтуйце свой выбар.

Чаму чай (*назваюць/клічуць*) байхавым

Мы п'...м чай, які (*назваюць/клічуць*) байхавым. Назва гэта паходзіць ад кітайскага слова *бай-хоа* — 'бела.. (*вейка/вечка*)'. Так пакітайску (*назваюць/клічуць*) (*срэбныя/серабрыстыя*) варсінкі, якія пакрываюць (*адзін/адну*) (*бок/старану*) чайных (*лісцяў/лістоў*). Як гэта часта бывае, слова «байхавы» даўно (*згубіла/страціла*) свой першапачатковы сэнс, і цяпер так (*назваюць/клічуць*) толькі (*сыпучыя/сыпкія*) гатункі ча..^{сн} (*Паводле «Кнігі пра смачную і здаровую ежу»*).

§ 24–2

§ 24–3

§ 24–4

204. Выканайце тэставую работу «Лексічнае значэнне слова».